

Debrecen 1901
247 01

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Előfizetési árak:		Vidékre küldve:	
Helyben:			
Egy évre . . . 10 koi. — fill.	Egy évre . . . 12 kor. — fill.		
Fél évre . . . 5 . . .	Fél évre . . . 8 . . .		
Negyed évre . . . 2 . . . 50 . . .	Negyed évre . . . 4 . . .		
Egy óra . . . 1 . . .	Egy óra . . . 1 . . . 70 . . .		
Egyes szám ára 4 fillér.			

Főszerkesztő: **BENEDEK IÁNOS.**
 Felelős szerkesztő: **II. MÓRICZ PÁL.**
 Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díjak:
 Hat hasábes petit sor 10 fillér. Nagyobb terjedelmű és többször megjelent hirdetések jutányosan. — Apró hirdetés minden szó 4 fillér.

A vadasdi székelyek temploma.

— Ajánlva minden becsületes magyar ember figyelmébe —

Irta: **Ijabb Móricz Pál.**

Már ajánlottuk az alföldi magyar testvéreink és hitbarátaink jóindulatába, támogatásába azt a két derék, becsületes és buzgó székely testvérünket, Máthé József és Kádár András székelyföldi református gazdákat és presbitereket, a kik hitök, fajtájok iránti buzgó szeretetből fáradságos utra indultak, hogy a gazdagabb magyarföldi faj és hittestvérektől segílyt gyűjtsenek a Maros-Tordamegyében fekvő, Vadasd községi ref. templom építésére.

A magok erejére, a magok szegénységére hagyott székely testvérek, hát hova is fordulhatnának, ha nem mihozzánk; ahol még, a kövér alföldön, kevésbé csonkult a magyar vagon. A két értelmes, igen-igen rokonszenves harisnyás székely atyánk fia gyalog vándorol, a vasuti vonal vezetni őket; az ő harisnyás viseletökön sincs mit megütközni, mert a székelyek közt már sok évszázados viselet és a szé-

kely ipar terméke és az általok üzött terhes, kemény harcban, munkában, melyet a hegyeken, erdők között folytatnak a verejtékes napi kenyérért, ilyen nyühetetlen öltözet a megfelelő. De különben is becsületekre válik a székelyeknek, hogy ragaszkodnak az ősi vis lethez, nem úgy mint nálunk, hol az új divatok majmolásával terjednek a rongy portékák, az idegenből ojtott rongy erkölcsök. Egyébként is Máthé József és Kádár András székely presbiter uraimék a koszorú költő Jakab Ödön, Kisfaludy és Petőfi társaságbeli tag, községéből és azon kemény független székely kerületből valók, ahol a pénzére dölyfös, a székelyekhez idegen, ujságíró számadót, a Pesti Hirlap Légrádját a képviselő-ségből kibuktatták és helyette a harisnyás székely Makkai Zsiga bácsit küldték be a képviselőházba Kossuthpárti követül.

A két székely és az eszme, melynek érdekében vándorutra indultak megérdemli, hogy a mi szintiszta magyar vidékeinken a legönzettelebbül és testvériesen gyámolítsuk őket és hogy

kitől mennyi telik húzakodás nélkül adakozzon a vadasdi székely templomra, melyet saját erejéből, nehéz gazdasági körülményei miatt, nem képes befejezni az a buzgó, de küzdve-küzdő kis székely község, a melynek minden egyes tagja erejét tulhaladó áldozatot is hozott és hoz, csakhogy az idegen ellenségektől körülzajlott és székelyföldön a magyar hitnek templomát, bástyatornyát építhessék.

Máthé József és Kádár András derék székely testvéreink is ezen szent cél érdekében szakadtak ki az enyhelyet adó család tűzhelytől és a télviz idő nyomoruságaitól sem riadván vissza, miután otthon már az erejük-höz mért áldozatot meghozták, ezért gyalognak a magyar alföld városaiba, falvaiba, hogy a gazdagabb testvérek közt is a részvétet felkeltsek, a gyámolítást kikérjék és a sokat ostromolt nemes székelység sorsát, állapotát, küzdelmes életét a jobb sorsu, a nyugodalmasabb életű alföldi testvérek előtt, a hol meghallgatásra és szeretetre találhatnak, feltárják, ösmertessék. Mert értsétek meg, ha a székelység elveszett,

Csokonai tragikum.

(Irta és a Csokonai kör évmegnyitó ünnepi ülésén felolvasta **dr. Kardos Albert.**)

(Folyt. és vége.)

Ne ítélkezzünk tehát a mi Coriolanusunk Csokonai felett sem, a kinek sorsa, tragikus összejáratása oly csodálatosan emlékeztetnek bennünket az ókor, jobban mondva Shakespeare hős Caius Marciusára — Egyiknek szellemi nagysága sem fér bele a kor, illetve a környezet viszonyába, egyiket a kiválóra mindig agyarkodó plebs durvasága, másikat az iskolának a lángész iránt is érzéketlen szigora győzi le; egyikét az ő Rómának népszabadsága, másikat a kálvinista Rómának törvényes rendje sodorja számkivetésbe. — S midőn az egyik odahagyja hazája szentelt földjét, dicsősége színterét, édesanyját, feleségét, gyermekét s midőn a másik megváltik szülővárosától, az „Alma mater“ komor, de mégis kedves falából, ifjui ábrándjainak és első költői síkeinek tanútól, özvegy asszony anyjától, árva testvéröccsétől, akkor elfog bennünket az az igaz részvét mindkettő iránt, az a mély szánalom, melyet sohasem tagadhatunk meg a tragikus nagyságtól.

Hátha meg olvassuk Csokonainak azt a bucsubeszédét, a melyet maga mentésére intezett 1795 június 15-én a kitiltó ítélet előtt az ifjusághoz, és azt a bucsulevelet, a melyet a kitiltás után másodnapra

1795 június 18-án írt és a mely még máig is kiadatlan.

Nem a „Tihanyi echó“ ban jajgat és sir az ő magános szive és nem „A reménység“ ben hajlik panaszra gyászos éneke, hanem a vérel írott, könnyel áztatott két prózai iratában, melyekben még susterog izzó szenvedélye, még hatartalan a keverése és kétségbeesése.

Bucsubeszédében büszkén hangoztatja, hogy a tudományt jobban szerette mint minden egyebet, hogy a nagy lelkekkel, költőkkel, filozófusokkal való társalgásban teltek el órái, hogy alacsony lélek sohasem volt benne, hogy a ki igaz egyenes szívvél volt iránta, ahhoz kellemetes lánczsal kötözte mindenét, hogy a felette valókat szerette, tisztelte, vagy kerülte, hogy barátjaival, a nálánál kicsinyebbekkel mindig nyájas volt s szeretetüket megnyerte.

S mégis a szerencse őt választotta ki hatalmanak megtagadására!

„Imé — ugymond — mostan itt állok az én habokkal zavart életem futása után, itt állok az én partomhoz nem messze, egy darab deszkáján az én széjjeltöredezett szerencsémnek, várva egy jóltevő kéznek ki nyújtását, mely csak annyira segítsen, hogy minden veszteségem után fáradtan, nedvesen a szárazra kiléphessék, táblámat kiemelhessem, mely maradványát az én szerencsétlen sorsomnak idegen partokon hordozhassam a szánakozó szivek felhevítésére!“

Bizony ma is hevülnek és ellágyulnak

a szánakozó szivek, ha Csokonait e válságos helyzetében elgondoljuk, de különösen mélyen meg kell indulnunk lelkünkben is meg kell rendülnünk, midőn három nappal később kelt bucsuleveletét olvassuk.

Ekkor már szerencsésének utolsó deszkaszála is összetörött, mentő kéz nem jelentkezett, a habok már már összecsapnak feje fölött. De mielőtt elnyelnék, fölveti még egyszer költői dicsfényével övezett homlokát és ékes szóló ajkain csordultig kiönté szive keserűségét. Maga is megirtózott magától, midőn arra a pelda nélkül való és kollégium történetében még nem történt büntetésére ítéltetett, hogy t. i. ő testi manivumot, a mit „tolvajnak, kunyhóverőnek, rézszegeknek, paráznának is lehet reményleni, ne nyerjen, hogy ő a Collegiumba többé, a mi cigánynak is szabad, bemenni ne merészeljen és ő hozzá is egy Deák se merjen jönni vagy szólni, ha csak Collegium ellenségének nem akarja mondani magát; megborzadt, midőn látta, hogy a Haza, melyet Dajkájának hívott, tőle irtózik, az a Collegium, a melyet Alma Maternek tartott, kebeléből számkivetette, azok a fejei, kikben atyáit és boldogítóit nézte, a kétségbeesés torkába vetni nem irtóznak; az a vallás, melyet örömeinek, diszének és vigasztalásának reménylett, maga előtt unalmassá, sáfárjai és hívei előtt gyűlöltté tette.“*)

De aztán leküzdö borzalmát és erre az

*) A debreczeni collegium könyvtárában őrzött eredeti kéziratból.

Képviselő és bizományi raktár: Mattyasovszky Andor ezeltől Bauer és Társa ezégnél

tönkre ment, a hazából kivándorolni kényszerített, bizonytalan : meddig lehet még a magyaroké az a királyhágón tuli ősi föld, mely a századokon át vívott alkotmányos, függetlenségi és hitünkért való küzdelmünkben mindig hű és bevehetetlen fellegvára, sziklabástya volt az egész magyar nemzetnek, mert a bástya fokán ott küzdöttek a harisnyás székelyek reggeli vitézül, mint Atilla leszármazóihoz illik.

Ezt a népet, a mi egy apától, egy anyától való édes testvérünket a romlás, a pusztulás, a nehéz gondok, az árvaság ezer gyászos hollói röpdösik körül, amelyek midőn le-lecsapnak, akkor a székely föld szívéből elpusztul egy rész. Vérzik a székelység. Nemzeti érdek tehát, hogy a mi rettenthetetlen határőrző testvéreinket magokra hagyva pusztulni, bizodalmutat vesztetni, csüggedni ne hagyjuk, ne engedjük. Az állam minden erejével siessen a segítségükre és minden gazdag eszközt, alkalmat nyisson meg e dolgos kezek előtt, hogy a változott idők között is az ősi földet megtarthassák és a régi jobbmódot, erejüket elérjék, újból felvirulhassanak a mi lánzsás székely testvéreink; de másrészt mi magunk is a nagy nemzeti család egyes tagjai ne vonjuk el czudar, komisz, becsületlen és nemtelen zsugori közönynyel a filléreinket, midőn, mint jelen esetben is, küldötteik közénk, testvéreik közé

ünnepies esküre nyitja ajkait: „Esküszöm a Legfőbb Jóságára, arra a más példát hagyott Emberszerető Idvezítőre, bizonyággal hívom a keresztény szelid szeretetet, becsületet és az én dolgomat tudóknak lelkiismeretével együtt a magamét, hogy én oly szörnyűt nem érdemeltem!”

Szívében irtóztatón hánykódnak a legkülönbözőbb érzelmek; vadul tornyosulnak egymásra fájdalom, vesztett remény, kétségbeesés, méltatlanság, szégyen és meggyaláztatás, de azért nem szenezi be magát atokkal, bosszu fogadással, mert a bosszu állásnak meg gondolatát is kiakarja törölni elméjéből. Már búcsúzó beszéde végén is tisztelettel és szeretettel emlékezik meg tanáraitól és tanulóitársairól: e búcsúlevelét pedig egészen ellágyulva fejezi be. Miután a kollégiumnak minden jót kívánt, a legmélyebb megindulás hangján kiált fel:

„Édes Anyám Asszony! Kedves ösém! Szerelmes Barátim! Hív Tanítványaim! Mikor láttok, nem tudom. Éjletek szerenésen és a Törvény ellen is szeressétek az egyedül titeket óhajtó és szerető Csokonai Mihályt!” Sőt e lelki háborujában is elárulja költő voltát, mert levele szélére oda veti ezeket az érzelmes és akkor bizonyonyai szíve mélyéig átértzett vers sorokat:

„So verschmachten junge Rosen
Von des Mittags Sonnenschein!”

A hős, ha ellágyul, megszűnt tragikus lenni. Csokonai tragikumának is e búcsúlevelé befejeztével vége. Vége annyival inkább, mert Csokonai nem haladt tovább egyuton Coriolanussal, nem ment el véle hazája ellenségeihez, a volskusokhoz. Pedig búcsu-

jönek, hogy segílyt kérjenek a templom avagy az iskolák javára. Hisz az oláhhoz, a bakszászhoz, az osztrákhöz, a muszkákhoz talán nem fordulhatnak ők, mi vagyunk az ők vérszerint való attyokfia, testvéreik, kinkél bizodalmasan, szeretettel, levett süveggel kopogtatnak ők. A mi szégyenünk, a mi becsületlenségünk volna tehát, ha részvétlenség miatt csalódnának bennünk, mert midőn minket nagy magyar földi magyarokat üldözött az osztrák, a török, mi segílykérésünkben soha nem csalatkoztunk a székely atyafiakban és az ő nemzeti fejedelmekben, a Báthory, Bethlen, Bocskay, Rákócziakban.

Ezek ugyan már régi dolgok! De ne feledjétek a Kossuth, a Bém apó legvitézesebb és rettenthetetlen lelkes katonáit sem, kik voltak ezek? Ezek is a székelyek voltak.

De ime rekesztem is szeretetemnek kitörő, őszinte sorait, hisz közt ismert mindaz, a melyekről én irtam hogy szíveteket melegítem ti haduk, ti kunok, ti alföldi minden becsületes magyarok, akik között a vadasdi két székely atyánkfia majdanbekopogtat, hogy a magyar hit templomának, a magyarság távoli bástyatornyának a fentartásához segílyt kérjenek tőletek. Adjatok tehát nekik, a mit Isten adott és a hogy tőletek telik és kérlek benne teket alföldi magyar atyámfiai, mindnyájotokat, a kik a becsületes magyar névre érdemes vagytok, községi elől

levelében háromszor is fogadja, hogy más vallásra tér „Meghatároztam magamba — ugymond — hogy idegen földön, idegen társaságba, idegen szívek előtt, idegen vallás kebelében állítsam fel magamat. Mikor így egy ember Vallása és Hazaföldre kebeléből számkivetve még a Calvinisták között is Remete és Néma barátta tétetik, nem jobb-e tehát ilyen Remete és Néma rollét játszani olyan Theatromba, a hol a magá nosság lakik, kívül a világ bolond lármáján, kívül a világi élet gondjain?”

Később feljebbvalót arra kéri, hogy felejtsek el, felejtsetek el örökre a boldog-talan Calvinista Csokonait. Végül a kollégiumtól búcsúzva, azzal biztatja magát, hogy ha ő most el is vész a kollégium falai közül, majd felszűli őt Eger vagy Kalocsa!

Ime Csokonait csak egy lépés választotta el, hogy tragikus tevédeseit igazán tragikus bűnnel ne tetézte. Ha beváltja azt, a mit haborgó szívvet feidult kebelével fogadott, illetve a mivel lelki hánykolódásai közben fenyegetőzött, akkor nem csak szülőföldével, szerető iskolájával, tanáraival és tanulóitarsaival jut ellentétbe, mint eddig, hanem meghasonlik önönmagával is, pedig lelkének tisztaságát, szívének becsületességét megőrizte a környezetével folytatott harcban mindvégig.

Szántuk és sajnáltuk Csokonait, mikor egyéniségét nem tudta alárendelni a hagyományos szokásoknak, a rend és fegyelem szabályainak, de most dicsérjük és magasztaljuk Csokonait, a miért nem hallgatott szenvedélye szavára, a miért a kálvinista Rómától kapott sebeire nem a pápista Egerben vagy Kalocsán keresett gyógyító irt, a miért nem vált Coriolanussal együtt szülő-

járók, papok, tanítók, gazdák, iparosok, kereskedők, napszamosok, kékbeli nép, fogadjátok, a szent ügy érdekében bolyongó két székelyt testvéri szeretettel s felesleges nélkülözhető filléreiből adjatok a vadasdi székely református templom javára. Máthé József és Kádár András küldötteket pedig testvéri vendégfogadással öleljétek magatokhoz, hadd lássák, hadd érezzék, nem idegenek közé, hanem haza jöttek. És midőn a vasuti sínek mentén haladva, a székelyföldre visszatérnek, a magyar alföldi erős nemzetség tapasztalt szeretetével, majdan, hadd bátorítsák, lelkesítsék csüggedezni kezdő székelyvéreinket.

Nem rekesztem tehát másként soraimat, minthogy nemtelen, korcs magyar az, akihidegen, közönyösen fogadja avagy utasítja el ami bizodalmas harisnyás székely testvéreinket.

Bajok a székelyföldön.

Írta: K. Kovács István.

Székelyföldön, sajnós, már odajutottunk, hogy a földbirtok és az erdőbirtok nagyrésze a különféle takarékpénztárak kezében van. Különösen az „Albina” nagyszabedoni oláh bank tett nagy térfoglalásokat egyes vidékeken.

A székely most csak azért fárad, azért rója a földet reggeltől estig, hogy a taka-

városának megcsufolójává, szerető dajkájának árulóává. Dicsérjük és magasztaljuk Csokonait azért, hogy mikor bujdosásból visszatért, nem hozott magával Coriolanusként ellenséges sereget, idegen érzéseknek és gondolatoknak gyűlölt légióját, hanem hozta magával a szebbnél-szebb ódak és dalok, az elmés és vidám költemények kedves csapatait.

De talán akadhat, a ki sajnálkozik Csokonain azon sok szenvedés miatt, melyet száműzetésének öt éve alatt kiállott, a csalódásoknak, a kudarcoknak, a megpróbáltatásoknak azon végtelen sora miatt, mely őt, mint embert és költőt érte, a nyomor miatt, mely hazatérte után is oly gyakran felkereste és a korai halál miatt, mely épen a sok viszontagság következtében törté ketté az ő élete fáját. Mindezt a bajt — mondhatja valaki — kikerülhetett és életét is hosszúra nyújthatta volna, ha a sors zivatara elöl Eger vagy Kalocsa, főpapi udvarában keres menedéket. Igen, ez nem lehetetlen, sőt az is valószínű, hogy nagy tudománya, fényes alakja egyik polcra a másikkra, méltóságról méltóságra emelte volna, hogy mint kanonok, talán mint prépost, vagy épen mint püspök ért volna anyagi gondoktól ment, világi javakkal bővelkedő késő öregséget, de az is bizonyos, hogy akkor nevéhez nem fűződnek a Lilla, a Dorottya, az Anakreon dalok, az Ódak örök dicsősége, hogy ma nem ünnepelnék benne a nemzeti irodalom és költészet egyik halhatatlan munkását, egyik soha el nem halványuló lángszellemét.

rékpénztárak követeléseit egyenlítse. Mert ha nem fizet, a dobot feje felett megütik s elvesziti a földet, a melyet még nagyapja is birt, a házat, hol született s a hova oly sok emlék köti. Nem marad egyebe a vándorbotnál s ezt is csakhamar a koldusbottal kell felváltania; mert nincs hová vándorolni. Romániába nem mehet — most ott sincs kenyér. Amerikába? Arra nem is gondolhat, oda pénz kell.

A birtok a takarékpénztáraké. A takarékpénztárakat pedig működésükben nem a humanitás elvei vezetik. 1000 forintot érő földre 400—500 koronát ad 8—10 százalékra! Ha a rendes határidőre nem megy be a kamat, a törlesztés, — a földeseké gazdát cserélnek. Pedig, édes Istenem, beh sokszor nincs miből fizetni a szegény embernek. A sok adó, az elemi csapások egész sorozata mennyire kiüritik az erszényt.

Már kevés, mondhatjuk ritkaságszámba megy Székelyföldön a tehermentes birtok, a mi van, az is inog. Rossz termés lett az idén, de azért mind a 24 fele adót meg kell fizetni, nem lett kenyérnek való, de enni csak kell. S hátha ezekhez még egy terhes család fenntartása is hozzá járul. A gyermekek, kiket iskolába kell járni, kikért orvost, orvosságot kell fizetni, ha betegek lesznek. S hátha van még ezekhez egy fiú, kit más, jobb sorsra szant az apja, kit tanítat, a ki évenként egy pár száz koronába belekerül, mit csinál?! Rá van kényszerítve, hogy a takarékpénztárhoz forduljon. Adósságot kell csináljon. Borsos kamatra nagynehezen kap egy pár száz koronát.

Ezután még több jön, addig, amíg a ház, a földeseké, az erdőrészt más nevére írónak! Így pusztul a székely! Így semmi-sül meg Magyarország keleti védőbástyája! S a kormány, a magas magyar kormány nem nyújt segédkezet neki! A ruthénekre milliókat költenek, de a székelyekre nem gondol senki sem!

Vagy talán azt hiszik odafenn, hogy ha egyes kormányparti iparos kortesnek szárazt, gyalulós s nem tudom még miféle gépeket küldenek ezzel meg van oldva a székely kérdés? Niucs, tavolról sincs! Itt nagy segítségre van szükség! Nagyra és rögtönre! Minden óra beszedi áldozatait, minden percz drága! Azért hát siessünk, mert eltalálunk vele késni!

Az adókiivető bizottságok.

A királyi trónbeszédben megígért adóreform után megjelent a hivatalos lapban az a pénzügyminiszteri rendelet, amely a legközelebbi három esztendőre elrendeli az adók új kiivetését. Az ország minden rendű és rangú adófizetőjén végig futott a hideg erre a rendeletre, amely a mai adózó rendszernek újabb három évig leendő fentartását jelenti. Földbirtokos, kisgazda, iparos, gyáros, kereskedő, három esztendeig ne reméld, hogy lejjebb szállítják az adót, azontul meg — ne félj tőle.

Azaz a földbirtokot ne sorozzuk oda, mert ott az állapot valamennyinél rosszabb. A föld ma a szerencsetlen kezű 1835. évi VII. törvényezikk alapján a közönséges gaz-

dalkodás alapul vétele mellett kiszámított kataszteri jövedelem 25 és fél százalékát fizeti adóba, nem számítván a mellékjárulékokat. Hogy mit jelent ez az adózó rendszer ez a nem változó kiszámításra alapított ki-prézelése a gazdáknak, azt az a statisztika mondhatná el, melyet az adóval tulterhelt adó miatt elárverezett kis és nagybirtokokról — nem akarnak elkészíteni. Az ország földet művelő polgárai, a parasztek ugymint az urak, a 25 év óta változatlan arány szerint fizetik az adót, mert az új kataszter elkészítése pénzbe kerül, a pénz pedig az államnak drága és ugyan minek verné magát fölösleges kiadásba, mikor a föld urai csak jajgatnak, de nem fizetnek, mielőtt a tisztelt adó végrehajtó a kezükbe adná a koldusbottot, az elárverelt birtok utolsó maradványát.

A földadóról tehát ne beszéljünk, az új kiivetés nem érinti, a reformnak pedig még a szele sem csapkod felé.

Annál kétségbeejtőbb a III. osztályú kereseti adók csoportba tartozók helyzete. Az a rettenő szegénység, amely ijesztő módon pusztít végig az országuton, a föld gazdáin kívül az iparos- és kereskedő osztályból szedte áldozatait. Mintha minden erőfeszítésünk az alkotmány visszaállítása óta hiába való lett volna: ipari és kereskedelmi életünkbe beüjtött az aszály, a virágzó műhelyek bezáródtak, a munkás nép szűkik, mert éhenhalni, koldulni nem akar, házában pedig megélni nem tud.

Hivatottak keresik a közgazdasági válság okait, a kormány óriás erőfeszítéssel meg akarja akadályozni a pusztulás terjedését, nehogy az ország olyan rázkódtatásba jusson, amely az eddigi nagy kiépítést romba döntse s évtizedekig lehetetlenné tegye a kibontakozást. Helyes, de a munkaadáson kívül az állam részéről a legsürgősebb segítség: az adózás igazságossá tétele, a mai adózó rendszer megváltoztatása. Hiába ad az állam egyik kezével segítséget, ha a másikkal visszaveszi. Hiába tervez milliókra rugó közmunkákat, ha a munkabér legnagyobb részét visszaszívja s a haszonban megosztják a várossal, a vállalkozóval, az iparossal, a munkással s osztózik úgy, hogy a beruházott összeg nagyobb felét százféle czimen elszedi a „fölsegített” ipartól.

Mit csináljon ma az iparos, a kereskedő, a gyáros, mikor üzleti jövedelmének minden száz forintjából csupán egyenes adóra tíz forintot kell fizetnie? Hát még a jövedelmi pótdadó, a községi adó, az utadó, a fejadó? Hogyan éljen, hogyan tartsa el a családját, miképpen fejlessze a kereset forrásul szolgáló vállalatát, mikor a megélhetésre szükséges legkisebb jövedelemnek több mint harmadrészét az adó nyeli el?

És miad ehhez tessék az adókiivetést számítani. A mai rendszerű kiivetés egészen rávall az adórendszerre: ez tulong-tulterhes, a kiivetés tulong-tul felületes. Néhol sem az adókiivető bizottság, sem az állam pénzügyi közege nem jár el kegyetlenül, mert, mint egyszer Wekerle Sándor pénzügyminiszter korában beismerte, annyira rideg és lehetetlen az adókiivetés, hogy annak betű szerinti való végrehajtásához közzívü emberekre volna szükség. De néhol megjelennek a közzívü emberek és beülnek az adókiivető bizottságokba. Beülnek és informálnak. Bemondják, hogy Sándor István lakatos hat segéddel dolgozik, 10.000 forint jövedelme van és Sándor István hasztalanul fenyegetőzik, hogy feiköti magát, rásózzák az ezer forint adót. Persze Sándor István tönkre megy, de a besugónak épen ez volt a célja. Majd megfordítva látjuk a dolgot.

Hajdu József hat segéddel dolgoztat, remekül virágzik az üzlete, de az adókiivető bizottságban minden taggal puszipajtás, akik

elhiszik, hogy a szegény Hajdu alig teng-leng, ha nehezen összekalapál ezer forintot, hát boldog lehet. És Hajdu ur szomorú szívvel — belenyugszik a rá rótt száz forint adóba. És úgy tessék megtudni, hogy épen annyi Sándor István megy tönkre, ahány Hajdu József boldogul. Mert így rendezte ezt az adókiivető bizottságok részre nem hajló, páratlan bölcsessége.

Amikor tehát a királyi trónbeszédben megígért adóreform után megjelent pénzügyminiszteri rendeletet előlvastam, fájó szívvel gondoltam ennek a szegény országnak sok százezer adófizetőjére. Arra gondoltam, hogy gazdasági életünk súlyos állapotában mi lesz az országgal, ha újra rászabadítják az adókiivető bizottságokat; ha újra a régi felületes, pajtáskodó és önérdékért dolgozó rendszer osztályozza a polgárokat: Sándor Istvánokra és Hajdu Józsefekre!

—yl—

Szerkesztő urak.

Sajtótörvényünket megszorították az új bűnvádi eljárásban. Amikor a törvény még javaslat volt, a sajtóra vonatkozó szakasz ellen a politikai szabadság érdekében erős harcot vívtak és nem sikeretlenül.

He'yesen volt. Helyeseljük ma is, hogy a magánszemélyek ellen intézett alaptalan támadásokat a rendes bíróságok torolják meg.

Egyről azonban nagy sajnálatunkra megfeledezett a törvényszerkesztő s megfeledezett az újságírók testülete is. A politikai szabadság heves védelmében nem gondoltak arra, hogy az egyéni szabadság egyik legnagyobb biztositéka a becsület és semmi sem szorul nagyobb védelemre, mint éppen a becsület. A mai sajtótörvényt igen becsületes gondolkozásu emberek csinálták egy tisztességes kornak. A ki elülteti a virágot, nem gondol legelőször is a gazra, mely később a virág elől elfogja a levegőt.

Ebben a sajtótörvényben egy igen nagy hézag van: bárki szerkesztő lehet, itélhet holtak és elevenek fölött, még ha világszaló tolvaj lenne is.

Hát ez sehogy sincs jól. A sajtótörvény revízióját már évek óta pengetik. Jó lesz tehát már most gondoskodni arról, hogy abba belejőjjön: szerkesztő csak erkölcsileg kifogástalan ember lehet.

Aki szerkesztő akar lenni, ne engedtessek meg neki egyszerű bejelentéssel, melyet a polgármester vagy alispán köteles tudomásul venni; hanem legyen kénytelen erkölcsi bizonyítvánnyal igazolnia érintetlenségét.

Becsületes embernek ez egyáltalában nem teher. Aki meg fél ettől a csekély faradtságtól, vagy oka van rá, hogy féljen, az ne legyen szerkesztő. A legutolsó falunak bakterjától is megkövetelik, a gyári kapustól is bekérik annak bizonyosságát, hogy nem terheli semmiféle diffamáló dolog: egyedül a közvélemény bírálójának és igazgatójának, az újságírás ideálja szerint a tömeg felül emelkedő erkölcsbirónak szabad gazembernek lennie. A közelmúlt napokból két szomorú alak áll előttünk, akik egy-egy vidék közéletében hirtelen és odíózus szerepet játszottak; előkelő embereket undok gaszágokkat vádolva akartak pellengére állítani s kisült róluk, hogy mind a kettő bűnös. Az egyik a fővárosban is ösmeretes, mindenünnen kilökött, már be is zárt Schwarz, aki a hangzatos Szilágyi nevet kompromittálta eredményesen, aki képes volt egy olyan nagy város nyugalmaát megháborgatni, mint Szabadka; a másik pedig egy

szerencsétlenül bűnbe esett ember, aki álnév alá bujva szerette volna rettegetni Szentes korifeusait.

Napi hireink közt láthatják olvasóink, milyen alakok kaphatnak a sajtótörvény gyengeségéből szerkesztői engedélyt. Lám milyen keserves rang az a szerkesztőség, melyben mindenféle söpredékkal kell osztoznunk.

NAPI HIREK.

A vadasdi székelyek temploma.

A vadasdi református székelyek templomára gyűjt városunkban s majd aztán a vidékre is kimenve két székely presbiter, névszerint Máthé József és Kádár András székely atyánkfiai. Mai lapunkban vezetőcikkben foglalkozunk székely véreinkkel, azért óhajtott volna, ha e cikket azok is elvassák, a kik különben nem szoktak e fajta cikket olvasni, mert a közöny, a részvéttlenség, a széthuzás, az egymással nem törődés az, mely miatt mint oldott kéve hull szét, pusztul, nemzetünk. Mi a székely küldötteket és a vadasdi református templomügycét e helyről is a legmelegebben, szívből ajánljuk minden magyar pártfogásába. Magánosok, mint a hivatalos közegek tekintsek testvéreknek őket bármerre is fordulnak, bárhova is kopogtatnak be segélykérésükkel e szép magyar földön. A két székely presbiternek Hódy Béla tisztelt elvtársunk adott szállást, az egyház épületben levő magán lakásán és még megjegyezzük azt is, hogy a kollegiumban most üléselő egyházkerületi gyűlés nagytiszteletű és tekintetes urai alkalmat és módot keresnének és találjanak, hogy gyűjtéseket akár a két székely presbiterhez, akár a vadasdi református lelkészi hivatalhoz eljuttatják, cím: Vadasd, u. p. Erdő-Szent-György, Maros-Tordamegye.

Egyházkerületi közgyűlés.

— Második nap —

Kevesebb érdeklődés mellett folytatta a tiszántúli egyházkerület tanácskozásait.

Kevéssel 9 óra után nyitotta meg Degenfeld József főgondnok a gyűlést. Első tárgya a tegnapi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása volt. A jegyzőkönyv felolvasása jó felőrat velt igénybe. A közgyűlés a jegyzőkönyvet hitelesíti.

Azután folytatták a tegnapi félbeszakított tárgyalást. Az egyházi bíróságok bírói ügyviteli szabályzatát tárgyalták tegnap. — Huszonkét pontot letárgyaltak s folytatták a 23. szakasznál. A 23, 24, 25. szakaszt változatlanul elfogadják. A 26. szakasznál kis vita volt. Végeredményében változatlanul fogadják a szakaszt, A 27. 28. 29. szakaszt változatlanul fogadják el.

A 30. szakasznál stílis módosítást tesznek. A 31. szakaszt változatlanul elfogadják. A 32. szakasznál gróf Tisza stílis

módosítást ajánl. — Elnöklő főgondnok az egész szakasz kihagyását javasolja. A gyűlés elfogadja a Gróf Tisza módosítását. A 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. szakaszt elfogadják. A 40. § nál Tisza István felvilágosítást kér a szakasz értelmére vonatkozólag. — Ritoók Zsigmond megmagyarázza a szakaszt s így elfogadják. A 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. elfogadják. A 56. § gr Tisza kihagyni javasolja. A szakaszt magartják. Az 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. szakaszt elfogadják. — A 66. szakasznál, mely a pénzbüntetések részletfeszítéséről szól, Padrah javasolja, hogy toldassék meg azzal, a részlet a kiszabott pénzbüntetés $\frac{1}{5}$ részénél nem lehet kisebb. Az indítványt elvetik. A 67. szakaszt elfogadják. A 68. § nál módosítást ajánlanak. A módosítást elfogadják.

A még hátralevő 23 szakasz tárgyalásával telt el a délelőtt. Egyik másik szakaszhoz többen szólottak, de tartalmilag nem változtak a szakaszok, csupán stílis módosításokat javasoltak, melyeknek legnagyobb részét elfogadják.

Megjegyezzük, hogy az egyházi bíróságok bírói ügyviteli szabályzatát, eltekintve a tömérdek sajtóhibától, a leggyengébb magyarsággal készítették el, úgy hogy a fel-szólalások nagy része a magyar helyes írásra vonatkozott.

Az ügyviteli szabályzat letárgyalása után eskütel következett. Zalányi János, Dr. Szeremley Barna és dr. Csűrös Ferencz főgymnasiun tanárok tették le az esküt az egyházkerület előtt.

Az eskütel után Zalányi János társai nevében is meleg szavakkal megköszönte az egyházkerület bizalmát.

Ezután — déli 12 óra után — folytatták felben maradt tárgysorozat pontjainak tárgyalását.

A tárgyalást holnap is folytatják.

Egy kedves öreg barátunk Debreczenben.

Bartha Mór gacsályi református lelkész, a Debreczen egykori buzgó, lelkes szerkesztője Debreczenben időzik. Kedves öreg barátunkat és bátyánkat szívesen üdvözlük barátai, ismerősei, tisztelői.

Műpártoló-Egyesület Debreczenben.

Már Debreczenben is rendeztek mükiállítását, a melyek végeredményben inkább sikerültebb volt, mint nem. A kezdet ezen sikerein most már tovább akarnak építeni az ügy barátai; megakarják alakítani a debreczeni műpártoló egyesületet, a melynek az előkészítő bizottsága elnökétől meghívót vettünk az alakuló közgyűlésre. Igéret van arra, hogy a budapesti képzőművészeti egyesület nem csak erkölcsileg, de anyagilag is támogatni fogja a debreczeni egyesület, a melynek felállítását idáig 146 aláírással biztosították; de a tagok száma bizonyosan tömegesen szaporodni fog. A kibocsátott meghívó így hangzik:

Meghívó.

A műpártoló egyesület f. hó 24 én vasárnap, d e. 10 órakor a városház nagy tanács termében tartandó alakuló közgyűlésre. Tárgysorozat: Alapszabályok, Tiszttakar megválasztása. Miután az aláírási izek csak kis részben érkeztek vissza, személyre szóló meghívókat nem küldünk, de mindazokat a kik az izeket aláírták, vagy az ügy iránt érdeklődnek ez uton hívjuk meg az alakuló közgyűlésre. Előkészítő bizottság.

Ki lesz a szoboszlói polgármester?

H.-Szoboszló városában vasárnap ejtik meg a polgármester választást, mely diszes hely Kovács Gyula képviselővé történt megválasztásával üresedett meg. Értesülésünk szerint Fekete Sándor ügyvéd, a vármegye volt főjegyzője pályázik a polgármesteri székre: de másik, fentartással közölt, értesülés szerint, emlegetik Czeglédy Mihály megyei tisztí főügyészt, a mint különben magunk se csodálnánk, ha elkívánkozna nyugodtabb pozícióra a vármegyei főügyész; mivel a közpon-ton meddő erőnek bizonyult és utóbb, a Ferenczy-féle fegyelmi ügyben sem gyarapította az ügyészi babérjait.

Az angol club

elnöke tudatja a kör tagjaival, hogy Macanlay ur, a club nyelvmestere hazaérkezett Angliából és az angol társalgási órák szombaton és szerdán 6—8 ig tartatnak az ő személyes vezetése mellett. Az első összejövetel e hó 23-án lesz.

Kitüntetés.

A kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére a király királyi tanácsosi címmel tüntette ki Urban Adolfot a Magyar vasúti forgalmi ri. igazgatóját és a Debreczeni Helyi vasut igazgatósági tagját. A kitüntetett nevéhez fűződik az első magyar közműhelytelep létre jövele, ki különben két évtized óta fáradozik az ipar és közlejkedőség fejlesztése terén.

Felhívás Debreczen város közönségéhez.

— Fazekas Mihály emléke. —

Szívesen ajánljuk a közönség figyelmébe ezt a meleg hangú felhívást:

Egy éve már, hogy a főiskolai ifjuság nagy multu Irodalmi Társasága rég hanyagolt kötelesség teljesítésére vállalkozott.

Elszoruló szívvel, sajongva éreztük akkor a jelen ridegségét és anteuszi erőt a jövőre a multban kerestünk. A moderna nagyvárosi élet foratagában itt-amott lelkesülve állottunk meg: szobrok, táblák, emlékoszlopok hirdették a multak nagyságát s a néma érez és kö, megannyi eszme testet öltve, új tüzre lobbantotta lelkünkben a hamvadó reménységet.

Es akkor elkomorulva állottunk meg egy sir előtt. Körülte szerte hatalmas márványoszlopok. E siron pedig keresztül dobva valamely szomszédos sirkerítésből kikorhadt penészes léczdarab. A hatalmas márványok alatt sok kicsiny ember, e korhadt lécz alatt pedig . . .

De várjunk . . . Arczom pirul ugyan a szégyentől és maró fájdalommal csap szívembe a mulandóság gondolata, de mégis be kell vallanom, hogy ha én most keserű panasszal kiáltom: korhadó fadarab jelöli sirját Debreczen egyik legnagyobb fiának,

Fazekas Mihálynak, úgy látom előre, hogy a közönyből felriasztottak szazai fognak gunyos mosolygással fordulni felém . . .

Mert fájdalom, ha már az irodalomtörténet országá sokak előtt oly homályos, de legalább itt, e városban, melynek lakói egykor ezrével kísérték e profeta költőt utolsó útjára, ne kellene látnunk nevének említésekor csodálkozó vagy közönyös arcokat!

Közösleges emberek, vajjon kigyulad é a ti fagyos arcotok, ha egykor szabadságharcunk diadalmas riadóit halljátok visszazengeni? Tudjátok-e, hogy e harcziadónak, melyeknek hangja mellett szabadságunk napja kiragyogott, első akkordjai évtizedek előtt ott zendültek fel a Fazekas Ludas Matyija ajakán? Mikor Markovits és társai, mert hazánkért érett szívük és agyuk, vérpadon veszték el, hosszú halálos nemességbe fullva hallgatott az ország. Ugy tetszett, minden elveszett. Akkor itt, egy faragatlan parasztfü ajkára adva, tréfás mezbe öltözött komolysággal ismét bátran megzendül a szó . . . És mindaz, ami addig a lelkek mélyén dermedten rejtőzött, ismét feltámadott.

Ti kényelemszerető, közönyös emberek. Jól esik-e élvezni a szabadság napjának melegét? Értitek-e már, hogy napnak hajnalsugarai közül való a Ludas Matyi története is, amelyből „győri örösége van a gyermeknek, lelkesületet szerez az ifju és bölcsességet az agg.”

Debreczen közönsége! Hazáját szolgálta e nagy fiadnak lantja, kardja és tudománya városunk közügyeinek volt halálig búséges, lankadatlan munkása.

Városunk népe minden időben kegyelettel aldozott a költő nagyságnak és a polgarerényeknek. Nem feledkezett el Fazekasról sem, ott hirdeti fűteczánkón nevet az emléktábla házában, hol egykor éit és munkálkodott De, ha idegenek jönnek és kérdezik: hol nyugszik Debreczen e nagy fia? Mit mondjunk azoknak? Elmondjuk-e, hogy sirját fölverte a vadgyom és emiékjele a széltől rádobott korhadó léczdarab.

Ősz van. Egy éve már, hogy mozgalmunkat megindítottuk. Megtettünk mindent és mégis csak 600 koronáig sem jutottunk. Pedig úgy hittük, hogy akkori kiáltó szavunk a szivekbe nyilallik és mindenki siet és oly igen elhanyagolt kötelességünket teljesíteni.

Most ime újra felszólalunk. Ha a mi lelkünk hevülése föl tudná engesztelni a közöny fagyát. Reméljük, hogy az ismételt gyűjtés eredményes lesz és tavasz kinyílásával valahára a vadnyom és dudvák helyébe az alatt nyugovó nagyságához méltó oszlopot állíthatunk.

A szíves adományok a főiskolába, Miltay István, Irodalmi Társulati elnök czi mére küldendők és hirlapilag nyugtáztatnak. A kegyelet nevében adakozzatok!

Debreczen, 1901. november hó 21.

a Fazekas-émlék-bizottság nevében:

Ifj. Rác Lajos.

joghallgató.

Egy volt hajdusági képviselő öngyilkossága.

Bizonyára a hajdu nánási kerületben sokakat fájdalmasan fog érinteni ez a hír, a kit a h. nánási kerület 1892-ben független ségi programmal küldött az országházba öngyilkos lett, Kovács József kedves embere volt a hajduknak. Máltónak bizonyult a bizalmukra, mert választókerülete és választói javára minden fáradozásra kész volt, a rokonszónyes öreg ur, a ki elvi eltérések miatt vált meg a nánási mandátumtól. Az öreg ur, az utóbbi időben visszavonulva élt.

Öngyilkosságáról, mely a hajduk szívében őszinte részvétet fog kelteni, ezt írják Budapestről:

Tegnap éjjel egy óraker orbánhegyi villájában önkézevel vetett véget életének Kovács József ügyvéd, volt országgyűlési képviselő. Hozzátartozói, rokonai nem igen vannak, gazdasszonya pedig nem tudja, mi adhatta a gyilkoló fegyvert az öreg ur kezébe. Néhány esztendő óta teljes elvonultságban élt s nem érintkezett meg azokkal az emberekkel, a kik végső megszorultságban pénzért fordultak hozzá. Az utóbbi napokban szótalan, mogorva volt s gazdasszonyával is alig váltott néhány szót. Estenként korán szokott lefeküdni, tegnap este azonban sokáig dolgozott íróasztala mellett. Éjjel egy óraker követte el az öngyilkosságot. Mellbe lötte magát. Gazdasszonya nem ébredt fel a lövés zajára s a szerencsétlen ember a szoba padlózatán elterülve nagy kórok között fetrengett reggel fél hétig, a mikor cseléde benyitott szobájába takarítani. Megdöbbenve látta urát nagy vértócsában mozdulatlanul. Azonnal orvosért futott, a ki kimosta és bekötözte a sebet. — Alig távozott el azonban az orvos mellőle, Kovács József meghalt. A szerencsétlen ember az utóbbi időben nem sokat teglalkozott ügyvédi dolgokkal. Gondnoka volt a gróf Balácsy-féle hagyatéknak. Az 1892 iki választás alkalmával a hajdunánási kerület függetlenségi programmal a parlamentbe küldte s ezt a kerületet képviselte a parlamenti ciklus végéig, 1896-ig.

Másutt és nálunk.

A függetlenségi és 48-as Kossuth-párt mind nagyobb tért kezd hódítani Szathmár vármegye területen. Nemesak az országgyűlési képviselő választások igazolták ezt be, de meglátszott ez a vármegyei törvényhatósági bizottsági tagválasztásoknál is, — mely a napokban zajlott le s eredménye a függetlenségi párt újabb hódításait mutatta. Így a nagykarolyi kerület nyolcz kiküldötte közül valamennyien a függetlenségi párt tagjai. Hasonlóképen a csengeri, mátészalkai és szatmári kerületek többsége is. Mint új elem, a néppárt is felütötte fejét a kismajtenyi es mezőpetri kerületekben. Híre jár, hogy gróf Hugonnay Béla le akar mondani a főispánságról.

A jobb eszmék és elvek lehátmásutt is diadalt arattak. — Másutt azonban készülődik legalább a bukott rendszerével együtt a főispán, de nálunk még mindig erőszakolja mind magát, mind a rendszerét. Ez aztán az igazi diszfőispán.

SZINHÁZ.

A hét műsora.

Pénteken, november hó 22-én, bérlet 46 ik szám „A” — A becsület. Szinmű 3 felvonásban. Irta: Sudermann.

Szombaton, november hó 22-án, bérlet 47-ik szám „B” — A modell. Operett 3 felvonásban, Zenéjét szerette: Soupé.

Vasárnap, november hó 24-én két előadás, délután 3 óraker félhelyárrakkal: A vizözön. Vig énekes szinmű 5 felvonásban; este 7 és fél óraker bérletzűnetben, ujdonságul először: A falu becsülete. Erédeti népszinmű 3 felvonásban, Irta: Ferenczy Ödön. Zenéjét szerezte Palotai Andor.

Az államtitkár.

Vidám est volt tegnap a színházban. Bisson kitünő, a francia esprit-től duzzadó vigjátékát „Az államtitkár” mutatta be a társulat. Hogy a színház megtelt, ez csak a debreczeni közönség jóizlésére vall s az igazgatóság is okulhat ebből, mert láthatja, hogy a közönség hódol a francia vigjátékoknak, de azoknak, melyekben van szellem, nem azoknak, melynél a szellemesség az, hogy megrontja a jóizlést, megbotránkoztatja az erkölcsöket. Az államtitkár féle darabok azok, a melyeket mindenkor élvezettel néz végig a közönség — különösen pedig, ha olyan gondos előadást lát, mint tegnap. Az előadásból kiemelkedett Kiss Irén karakterisztikus, sok derűtséget keltő valódi kabinet alakítása.

Komjáthynál azt találtuk, hogy némelykor nagyon is hideg volt, ettől eltekintve az ő államtitkárja kifogástalannak mondható. Tanay, Szabó Irma, Szathmáry emelték az előadás sikerét, melynél különben nem hagyhatjuk szó nélkül az igazgatóságunk ama helytelen eljárását, hogy három szóból álló szakácsnő szerepet, melyet a kar bármelyik tagja talán megfelelőbben eljátszott volna, a szintársulat egyik kitünő elsőrendű tagjával, Fáy Flórával játszatt el. Tapintatosabban járhatna el az igazgatóság a szereposztásnál.

(I. j.)

Diószeg.

Irta: Gál Zoltán.

Emlékezem mostan az én kedves falumról, hegyes völgyes Diószegről. Egyszerre jön az emlékek ezre, egyik édes, bús a másik. Csak egy gondolat van, amelyik belevilágít ebbe a zürzavarba, s ez az, hogy hajh, mivé lett a híresneves Diószeg.

A népnek a hegy volt mindene. Az a porló földű, sárgás szürke hegy, amely életet adott neki. Ha végigjárt az ember a teméttelen barázdán, mindűtt csak sötétzöld levélzöld ötlött a szemébe. A szőlősök közt árkok voltak, de nem azért ám, mintha lopó embereknek tartották vón' egymást a gazdák. Nem olyan ez a nép.

Indszellér szallagja, rőfös masinája nem érte még a földet. Eleven sövény, felhánt mesgye vagy kapált árok volt a határ. Azontúl az enyém-tiéd elve az ur. Megesett ugyan sokszor, hogy ez az áldott föld még a senki földjén, a barázdán is kihányta a szőlőfejet, de hát emiatt nem volt perlokedés akkor.

Akkor? Éd's apám beszéli, hogy az ő idejében két hordóért ingyen töltötték meg a harmadikat. Hetvenegyben egyértékű volt a hordóval a bor. Pedig jó volt a bor, olyan jó, amilyen előtte is alig. utána soha. A diószegi hegy legmagasabb részén, a Padalján meg, ahogy üres hordó vagy vándorló mesterlegény nem volt mindjárt kéznél, bizony leöntögették a homokos oldalon a piros-fekete bakator mézédés mustját, amelyet aztán mohón szitt be a Mogyorósdomb.

Magam is feljártam gyerekkoromban a hegyre. Volt valamicske szőlők és szüret felé csupa élvezet volt elnézni, miként nagyobbodnak napról napra a keményes, zöld szemek. A földnépe csakugy nyüzsgött a hegyen. A merre szem láthatótt, égott a munka az emberek kezében. Kora hajnalban már megindult a falu nagyja-apraja, kinek kapa, kinek ásó a vállán. Kasza rit-

kámban. Hejh, a buza meg a rozs még akkor elbujt a szőlő mögött.

Az utolsó valamire való szüret még a szemeim előtt van. A kilenczvenedik.

Pipi Nagy Ferencz uram szüretelésére emlékezem Gyönyörű darab szőlője volt, nehéz, szürke föld, az agyagos talaj tövében. A pinczéje ritkaság számba menő. Őt hat kanyarolata benyult messze az anyaföldbe, feje felett termelve a drága nedűt, mely majdan megtölti a sok hordót. A pince oldalán mogyorós bokrok virultak, melyeknek zöldes, puhahéjú gyümölcsére jókedvűen járt rá a falu aprósága.

A szüret napján négy óraker keltünk fel. A szolgáló előresietett a nagy kosárral, melybe holmi enniavaló volt betakarva. Mert ámbátor a szüretelők is erősen készülnek a vendéglátásra, illik valamit vinni mindenki nek magával. Meghívásról nem igen volt szó akkor, legfeljebb az újabb ismerősöket invitálta el szíves szóval a gazda. A komáknak, sógoroknak soha nem szólt; azoknak tudniok kellett mindent: mikor lesz a szüret, milyen a bor, meanyi a termés? Nagy harag lett vón belőle, ha el nem ment volna valamelyik szomszéd megdicsérni a must erejét.

Ment is mindenki szívesen. Cserebe jött csak a dolog. Mikortájt miuk odaértünk, kint volt a gazda egész háznépe. Mind az ünneplőjében. A Juliskán piros viganó, tarka cickendővel, amelyek a derekán volt átalakítva. Maga a gazda hófehér ingben, ujjatlan, kurta lajbisan, fenyves eszímába szorított feszes nadrágban. A szüretlétők szintazonképen valának öltözve.

A puttonokat már tegnapelőtt meg szedték. A sajtolóknak volt már csak némi lyes dolguk. A pinczegátorban szépen sorba raktak vagy tíz nagy kádát s folyt a munka vigan, szaporán. Deltájt már alig volt dolog.

Egy óra felé terített asztalhoz ülünk. Tisztafejű nép ez, mindenütt ad az illemre. Sorba került elő a magyaros eledel sokasága, hozzá meg a gyengenkeserű must, melyen ezert már némiképen az erjedés. Ő borrhól beszélni sem szabad; mikor az újaszüretelt Bakkhust ünnepelek, nem kell felidézni a multat.

Cigánymuzsika nincsen, de azért ropog a csárdás. Lövés puffogás zaja hallatszik mindenfelől, az ökölnyi emberek kapszlit pukkantának.

Majd feljön a hold. Szetterjeszti halvány piros sugarakból vont leplet erre a nagy, erre az aldtól hegyre és én mosolyogni vélem a képét, mikor az alattlétők boldogságát nézi.

Azután? . . . Jött a fillokszera s nehez betegséget hozott magával. Sirt az ember lelke, mikor látta csenevészéni, levelét hullajtani azt a szép, erős karóerdőt, mely tavaly még dusan ontotta a borlét. Csenevészedett, vagyoni erőben gyengült az a nép is, amely tavaly új földet szerzett az ősihez.

Mintha nagy, piszkos árny a pokolból idekerült posvány borította volna el az egész vidéket! Mindenütt sivárság, szomorúság. A dolgos kezek erőtlennül hullottak alá, a bizó emberek ellankadtak. A hegy meg olyan rideg, csunya képi volt hasonlít az elhagyott szeretőhöz, aki érzi, hogy hűtlensége miatt hagyta oda.

A kilenczvenes évek közepén Sándor József uram behozta az amerikai vesszőket. Az első esztendőben még duzzogott az elhagyott kedves, a másodikban már békés mosolygásra derült ki az arca s az idén aztán megint összelelkelték. A nép a hegygyel. A nép a hegytől él, a hegy a népek köszöni életét.

Az idei termés a tavalyinak hatszorosa,

nyolczszorosa. A karókon összezusfolva a fűrtök, sok helyen az inda is elszakadt, nem birta a torhét. Ezért keveredett hamar a szőlőszem az agyaggal.

A híre meg épen amiatt rossz. Bécsi és pesti kereskedők mondják, hogy a sámsoni karcos lepípálta a diószegit. Abban tíz perczenen felül van a szesztartalom, az érmellékben alig hat, nyolcz százalék.

Talán később lesz valami. Talán lesz régi erős, finom bor, melynek ittán kedvelcsentint a nyelv. Az izmos föld kihányja minden erejét, az ojtott-fojtott ángliuszestzőt elveri magáról és visszafelődik azzá ami volt.

Adja az ég ura, hogy így legyen!

CSARNOK.

Régi teátristák és más komédiások.

Irtá: Ifjabb Móríc Pál.

II

Azonban tíz-tizenkét esztendő mulásával kezdett felvirulni a magyar színművészet gondozatlan, tuskéktől, kövektől elnyomott tündérvirága. Hódító Napoleon Szent Heléna szigetén haligatta a tenger örök hullamainak lélekemésztő bus morajlását. A hazai garnizonok a nyalka katonaságtól, hadviselt tisztéktől elevenedtek meg. A békes nyugalom és csöndes jólét pirja már rózsáztá a nyárspolgárok gondosan borotvált arcát. Egyes színtársulatok már önére-jükéből is képesek voltak a társulatot fenntartani. A szegedi városi levelesházban maradt fenn egy olyan eredeti irás, melyben „Az új Nemzeti Játzó Társaságnak Constitútiója és Törvényes Czikkelyei” egyben foglalnak. És a társulat női és férfi tagjainak kézírása által megerősíték. Az érdekes levél az 1816-ik esztendő július hava 22 ik napjáról van keletmezve

Ezen Játzó Társulatnak 14 tagja volt. Négyen voltak asszonyszemélyek és tízen férfi tagok. Bősi Anna, Kellerné Borbála, Láng Mária és Mester Frantziska voltak ezen asszonyok. Láng Adám János Jelvigyázó, Kilenyi Dániel Perczeptor, Ujfalusi Sándor Controller, Farkas József, Szénpéteri Zsigmond Jegyző, Kontz József, Várady Károly, Ifj. Lang Lajos, Halaberi Miklós, Kranarits János a férfi Játzó Tagok. A kézírásukkal megerősített szervezeti alapszabályaik bevezető sorai így hangzanak: „Mi az alább megirt Játzó Társaságunk Tagjai a Nemzeti Cultura Virágzására és az Anyai Nyelv pallérozására, nem különben a jó Erköltsek oktatására Targyázó Théatrale Institutomot a Hazánk ezen Részében megállapítani teljes szándékunk lévén, a következő Constitútiót, Rendszabást és törvényeket tartani és azoktól magunkat függni kötelezzük.”

A társulatnak tehát respublika szerű szervezete volt, mi különben még inkább kitünik az ismertendő részletekből. Az első paragrafus „Az igazgatótársaság neve” intézkedik. — „A Társaság legelső s főbb kötelességének tartja, hogy Minden Nemes Városokban, ahol Játékaik előadni szándékozik, a jelenvaló Törvényzabásait a Nemes Magistratusnak bemutatja.” Azt parifogásába ajánlja. A Magistratus kebeléből egy Direktort kikér, „kit is a Társaság, mint tellyes hatalmu Birót megesmervén, minden történéhető bajait megítéllye, a Csenedség és egyesség fenntartását szemeltartván, a Törvény szerint Exe-

cutor is lehessen. Egyszermint ugyanazon Biró, a Társaság Cassájának gondviselésére is megkéréttetik.

Az igazgatás belső teendőit három kinevezett tisztviselő végezte. Ezek voltak: Jelvigyázó, Egy Perczeptor és Egy Controller. Nekik külön heti fizetésük volt a Cassából és azért tartoztak: mindennemű a játzóshoz megkívántat dolgokról gondoskodni; azokat a legjobb móddal eligazítani, minden hétre a Játzó Darabokat kiválasztani, azokból a Rollékat vagy Személyviseleteket Részre hajtani a kioskiosztani, egy szóval mindent az Institutum becsületére és hasznára munkálkodni. Az új Játzó Személyek felfogadása, velük való alkuvás, jutalom játék elosztás, Játék Darabokról, Rüházatokról s egyéb szükséges eszközökről gondoskodás, szintén e három tisztviselő kötelessége volt.

Közöttük első és legfőbb személy a Jelvigyázó volt. Ő bokrosan megvolt teendőkkel és kötelességekkel áldva. Specificatió mellett kéznél tartotta a Játék Darabokat, Rollékat, egyéb Játékszerű Eszközöket, melyekről bárha számadással tartozott, semmi különös jussa azokhoz nem volt. Minden 14 napon társaság gyűlést tartott a próbaszobában, melynek fele bérét Ő fizette, mivel ott lakott. A gyűlésben a Társaság ügyes-bajos dolgait — tanácsot tartván — eligazította. Csak ha ez nem sikerült, akkor vihette a kinevezett Director elejbe, melyről Protocolomot vinni tartozott. A Rollék kiosztása, Ujj Darabok kiírata, Játék Czédulák iratása vagy nyomattatása szintén kötelessége volt. Nemkülönben gondoskodni tartozott Színművésztől, aki a Játékszini Decoratiókat, változásokat eszközölte. A Jel Vigyázó irta ki a Probákat a Játékok (Repertoire) rendszere szerint Jó rendet tartani. A Játékokat kiszabott időre kezdeni hivatala volt, amellett, hogy az Ifjabb Játzó személyeket mindenben oktatta, hogy minél helyesebb legyen az előadás. Egyedül Tőle függött az öltözetek elrendelése is.

Második főszemély volt a társulatban a Perczeptor. Protocolomot folytatta a Társaság jövedelmeiről, költségeiről. Egyenes lélekkel vezette a Társaságnak Oeconomiját. Cselekedte a mindennemű vásárlásokat, alkudozásokat, mire a Társaság facultatta. Megszerezte a világozást, Musikosokat, Mesterembereket, segítőkét. A Cassához pedig a Játék előtt már egy órával kiállította a személyeket. Kiírta, beszerelte az étel vagy ital requisitumokat. 25 forintnal nagyobb summát nem tarthatott magánál. A Casszirtól a kiadott Bilettek után a kasszát számba vette a Controllernak és a Casszirnának jelenlétében, a jövedelmet a napi költségekkel együtt a protocolumba irta. A megmaradt pénz a Tanács által kinevezett direktorhoz vitte el, és a beadott pénzekről tartozott különös könyvet vinni. A Társaság minden héten Hétfőn vizsgálta meg a Cassa Protocolumát, melynek erejéhez képest aztán a Perczeptor a Társaság Individuainak a kiszabott hetifizetésükre való Summát a Direktortól, a fizetések Laistroma mellett kikérte és kiadta. Nemkülönben a Contokat, a helybe hagyott költségeket kielégítette és a büntetés pénzeiket levonta, melyekről különös jegyzéket vezetett.

A Controllerre két előbb nevezett hivatalnoknak könnyebbégére rendeltetett ki a Társaságból. A biletteket gondozta. Mennyi bilet szükséges volt, elég számmal szolgált a Casszirnának. A Cassához a személyeket már 1 órával a játék

Debrecen 1901
247 01

előtt kirendelte. Strásákat, statitákat, néma segéd személyeket a szükséghez képest fogadott, őket kioktatta öltözökökkel látta el. Tartozott a Theatrum és a Publikum néző Helyének világosítására. Játék végével a gyertyák eloltására ügyelni és azokról a Perceptornak számolni jó kötelessége volt. Valaminthogy Játék után a Theatrumot a Strásával megvizsgálta, bezárta, a kultsot pedig a Jel Vigyázónak átadta, ezeken kívül ügyelt a kassza mindennemű jövedelmeire költségeire, jelen volt a számadasoknál, hogy szabálytalanságok ne fordulhassanak elő, azt ellenőrizte.

A Játékosok Törvényes Czikelyeiből több olyan értékes és érdekes adat tűnik ki, melyek leghivebben világítják meg a régi színész életet. Minden Tag egy esztendeig köteleztetett a Társaságban maradni és „azzal utazni, ahová jönnek és helyesnek találni fogja” tudniillik a társaság. Aki ez idő előtt megszökött, azt a Társulat a helybeli magistrátus által hozathatta vissza és kötelességéhez szorította.

Ha pedig valamely tagnak nem tetszett a társaság, akkor három hónapi előleges felmondással az esztendő leteltével megválhatott. A jutalom játék ugyan minden tagnak biztosítva volt, mégis megjegyezni szükségesnek vélték, hogy az az érdemekhez es a Cassza erejéhez képest fog adni az actoroknak. Az első clasibeli játszó személyeknek egy téli és nyári jutalomjáték volt biztosítva. Az asszony személyekre különös törvény volt, közülök jutalomjátékra csak az tarthatott számot, aki erre különösen érdemeket szerzett. — A jutalomjátékhoz minden tag maga szerzett Játék Darabot, a melyet aztán Rolléstől együtt 15 forint büntetés terhe mellett tartozott a Társaság Bibliothecájába beadni.

Gondoskodva volt arról is, hogy min ma szokták a szeszélyes primadonnák, a szerepek hánytorgatása, válogatása által ne törjenék fenakadás. — Mert mindenki tartozott „a kiadott Rollét vagy Személy Visselést válogatás, kifogás nélkül feivállalni”. A férfiak a Rolléjukat maguk irták ki. És a Jel Vigyázó rendelkezése szerint a karakterhez képest öltözökök. A requisitumokat beszerezték. Kiszabott időre eljátszották, ellen esetben 5 forint büntetést fizettek. A Rollék megváltoztatása vagy hozzá nem illők ragasztása teljesen és 1 forint büntetés alatt tiltott.

Elég szigorúan büntették a garázdákat is. Mert „a Ragalmzó, Szidalmazó, káromkodó, garázda, sértegető beszédek, melyek magános tagot, vagy az egész társaságot, annak alkotmányát érdeklik, ártalmasak az egésznek,” azért „ezen vétkest a Tetthez képest egészen két-három heti fizetéséig büntették. — És ez tartozott a sértett félt megkövetni is.

Ma első szerepet játszanak a társulatokban az asszonyok. A kulisszák mögött, de a kulisszákön kívül is sok intrikáknak a forralói. A színésznek ideges kis keze ma a társulat minden ügyében bentkutyul, úgy annyira, hogy a legtöbb társulatnál a muzsa ezen kaczer, szeszélyes szoknyás papnői a „hangadó” még szerepkörükön kívül eső rolléknak is.

Azonban a régi aktorok még azzal a közmondással tartottak, hogy valamint az ekklezsiában, úgy a társulat dolgaiban sincs az asszony személynek szava. És törvény-czikkeik közé iktatták, hogy: „Az asszonyoknak semmi Theatralis gyűlésekben sem az Igazgatóban szavuk nintsen.”

Nem lehet tagadni, hogy férfi játszó uraimék részéről ez bizony elég erős meg-

rövidítése volt a női jogoknak, sőt még — bizonyos nagyobb fokú kicsinylést is kifejezett ez a szende Heilbroni Katiczákkal szemben. . . Amde igaz ügyökben ők sem zárták el az orvoslastól a gyöngébb nemet. Mert megjegyezték: „mindazáltal, ha valami ügyök előadná magát, az a társaság gyűlése eleibe terjesztetvén, az eligazodás végett és hogyha szükséges lesz, a kinevezett Directornak eleibe vihetik ügyöket a megítélés végett.”

A társulati tagok helyzetét tárgyaló intézkedések között igen nevezetes az, melyben a Néma Rollékről intézkednek és hogy mely helyes felfogást követtek e tekintetben, a hiúságot, önhiúságot mennyire nem becézték, de kiküszöbölni törekedtek, bizonyítja, hogy meghatározták, miszerint a „Néma Rollé alól senki sem veződik ki, a Társaság betsülete hozza, a Játékok minden pontja mennél jobban diszessebben előadassék.” Ma már az ambitió nem hevíti ennyire a nagy urilag díjazott színészeinket,

Ma az erköltstelen magaviselekedés is kevésbé jön olyan szigorú megítélés alá, mint ekkor — régen, mikor féltört sarkos cipellőkben és megviselt olesó ruhákban módizták a szegényke Játszó Ifiasszonyok. Amikor mégis rövid, mindenki által érthető törvény volt, hogy az „erköltstelen magaviselet elein 4 heti fizetéssel büntették. Ha pedig ennek daczára valamely Tagnak immoralis Charactere javithatatlan, a Társaság bulkirekesztetik. — Ma pedig olyan a szinpad művészek némely részének az élete, hogy még a szemtelen Cupidó is pirulva, restelkedve menekül ki a bájos szendék és énekes kisasszonyok öltözöszobáiból; gyakorta még puzdráját is hátrahagyja . . .

Azonban akkor az volt e megnevezett Játszó Társulati Tagoknak a meggyőződése, hogy az csak az Institutumnak szolgál ditsőségére, ha a Játszó Tagok a Publikumnak kívánása szerint jámbor és jó erköltű életet folytatnak, nem mint ma, mikor ismert művésznők nevét kitarított, pénzen megvásárolt nőkkel egy sorban emlegetik, természetesen kevesebb ditsőségére az honni Institutumoknak. Amivel különben kevés művész és direktor törődik, merthogy a színház is nem egyéb ma már, mint haszonhajtó üzlet, kereskedői vállalkozás.

Az esetre pedig, ha „quo fato” kénytelen lenne feloszlani ezen társaság, megállapodtak abban a tulajdon erejükből szervezkedett Játszó Tagok, hogy a Társulat Jóságait Specificatió mellett által veszi a Helybeli Magistratus „és Tekintetes Pest vármegye gondviselése alá adandja.”

Végül a társulatnak egész kitűzött nemes czélját világítják meg azon sorok, melyekkel törvényeiket rekesztették, mintegy fogadalomképpen. Erős, nemes lelküknek a tüze még ma is melegít a sorokban, midőn már a betük rég megsárgultak és irók pedig testükben egybeolvadtak a megáldott hazai magyar földdel. E berekesztő fejezet így hangzik:

„Mi Mindnyájan tehát alolirtak, a fellyebb elől adott czélokra, úgy mint: Édes anyai nyeivünk pallérozására, és a Jó erköltök oktatására czélozó Nemzeti Theatralis Institutum fenntartására. Egybe állott tagok kötelezzük magunkat, hogy ezen itten feljebb megirt kötelességeknek, és Törvényeknek szentül való betöltésére magunkat kötelezzük és Sajit nevünk aláírásával erősítjük.”

A gyom és a kövek alól kezdett tehát már kihajtani, bimbókat fejleszteni a magyar nemzeti művészet búbajos, hasznos tündérvirága . . .

APRÓ HIRDETÉSEK.

10 szóig 40 fillér, azontul minden szó 2 fillér. A legkisebb hirdetés 40 fillér. Vastag betűkből szedett minden szó 4 fillér.

Artézi kut előmunkást keresek a már 100 métert házilag furt kuthoz.

Czim a kiadóhivatalba.

Egy jól jövedelmező

üzlet a piacon levő helyiséggel eladó Az üzlethez 1000—1500 frt tőke szükséges. Czim a kiadóhivatalban.

Ref. tanítónő

nevelőnőnek vagy házi kisasszonynak ajánlikozik. Czim a kiadóhivatalban.

Szép bajusz

nyerhető rövid időn a hires „Hajduság pedró” használata által. Egy doboz 40 fillér. Kapható Debreczenben Tóth Béla gyógyszerárában, valamint a készítő Grósz Nagy Ferencz gyógyszerésznel H.-Szoboszlón.

A debreczeni központi tejcsarnok

1901. nov. 1 től vásártér 4 sz. tejtelerére helyeztetett át, hol állandóan minden időben legjobb minőségű tej, tejsűrű, tejfel, turó és legfinomabb thea vaj kapható.

Czirok szakált

bármily mennyiségben a legmagasabb árban veszek. Czim a kiadóhivatalban.

Megvételre

keresek egy kisebb számú használt, de jó karban levő tűzmentes pénzszekrényt. Csiha Elek, H.-Nánás.

Német bonne

keres alkalmaszást. Tudakozódhatni Turai Farkas elhelyező irodájában Debreczen, Miklós-u. 8.

Örökösök

a Tizepháromváros 31 sz. erős, szép adómentes házat 6600 frt vételárban évi 600 frt jövedelmező bérösszegével azonnal átadják. Pénzkölcsön hatos kamatos, Bővebbet Csapó utca 47 sz.

Magtár

nagy cserép fedelű, deszkából eladó. Czim a kiadóhivatalban.

Gyönyörűen

éneklő kanári madarak változatos hangfutamokkal olesón kaphatók Péterfia-u. 26.

Mi a Schapirograph ?

A Schapirograph a leghatározottabban legjobb sokszorosító készülék fekete és színes nyomásra.

Több mint 10.000 db van már használatban. Ára 30 Koroná.

Kivánatra küldök egy Schapirographot 5 napi próbahasználatra és meg nem felelés esetén csupán bérmentés visszaküldésre reflectálok. Árjegyzékek ingyen.

Fritz Pohl különleges üzlet irodai be rendezésekre, Bécs I. Heinzichgasse 2.

Önkéntes árverés.

A Dr. Szentpály-féle ingatlanok a folyó nov. hó 22. napján d. e. 9 órakor a debreczeni kir. törvényszék árverési termében önkéntes árverés alá bocsáttatnak.

Az ingatlanok következők :

1. A Nyomatató-u. 9 sorszámú ház.
2. Az Eötvös-utcai 64 sorszámú ház és ondódi földje.
3. A szepes pusztai, mintegy 17 nyílas tanyabirtok.
4. A fancieskai, mintegy 33 holdnyi kaszáló.
5. A tégláskerti, mintegy 4 holdnyi föld.
6. A tőczóskerti, mintegy 11 holdnyi szőlő és kert.

Kitünő

Magyarádi és Sümegi Hegyi ó-asztali bor

1 liter 40 kr.

Homoki rizling bor

1 liter 36 kr.

Kontsek Gézánál

Kossuth-utca.

Van szerencsénk a n. é. közönséget értesíteni, hogy raktárunk

női divat osztályát

az őszi-téli idényre a legújabb

Szines és fekete selyem
Gyapju női ruhaszövet
Flanell, mosó velez
Téli kendő, sál
Ruhadiszek és bélésárakkal

dusan felszereltük.

A Kunz József és Társa cégtől átvett árukat pedig

rendkívüli jutányos áron

árusítjuk ki.

Kiváló tisztelettel

Donogán és Somossy

Kunz József és társa utódai.

Kisérelje meg nagysád egyszer a világhírű

ugorka-tej vegyíték

használatát, mely Georg Häntzschel udvari szállítónál Drezdában kapható és bizonyára mindig ezt fogja használni.

Egyedüli bevált szer az arcz üdeségének, szépségének és ifjúságának ápolására és fentartására, az aggkorrig.

Nagyon ajánlatos a durva, merev arc bőr gondozására.

Häntzschel ugorka-tej készítménye üvegenként 1.60 és 3 koronáért árusítatik.

Ugorkatej szappan darabja 80 fl.

Ugorka-tej puder doboza 2 kor.

Kapható **L. Kovács Nándor** gyógyszer-tárában Debreczen Piacz-u. 30 sz.

Debreczeni szőlő és bortermelő szövetkezet.

Van szerencsénk t. vevőink tudomására hozni, hogy a mai naptól kezdve következő könnyebb fajú

Ó-BORAINKAT

hozzuk forgalomba :

1 liter Asztali fehér 70 fillér
1 " Szövetkezeti Siller 60 "

Palaczkokért külön 16 fillért számítunk, melyeket ugyanezen árban vissza is fogadunk. Ajánlunk továbbá a **legelőnyösebb árak mellett** ez évi őszi szállításra szokványoszerű többféle fajú fajtiszta bor és csemege

sima szőlővesszőket.

Debreczen, 1901. nov. 13.

Tisztelettel :

Debreczeni szőlő és bortermelő szövetkezet

Simonffy-utca második sz. városi bérház.

5105 1901. tgy.
1163

Hirdetés.

H.-Szoboszló város az italmérési helyiségeit 1901. nov. 26-án d. e. 10 órakor a városház nagytermében tartandó nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek, a mostani bérösszeg kiáltási ára mellett bérbe adni fogja. A feltételek a főjegyzői irodában megtekinthetők.

H.-Szoboszló, 1901. november.

Pénztáros István

h. polgármester.

KIVÁLÓ ERŐSÍTŐSZER

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co. Elberfeld.

SOMATOSE

humból készült és ennek tápanyagát tartalmazó istelen, könnyen oldódó Albumose készítmény a legkiválóbb erősitő szer

gyenge és a táplálkozásban elmaradottaknak, ideg-, mell- és gyomorbetegeknek, betegágyasoknak, angol kórban szenvedő gyermekeknek, tüdő-lőknek, nemkülönben

vas-Somatose

alakjában a

sápkórosoknak

leasz ajánlva az orvosok által.

Vas Somatose nem egyéb 2% szerves összetételű vasat, a miylen alakban a vas az emberi testben van jelen, tartalmazó Somatose.

Somatose rendkívül gerjeszt az étvágyat.

Raktáron van az összes gyógyszer-tárában és gyógyszerkereskedésekben.

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában Debreczen, a főpostával szemben.